

1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie

Wystawa 1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie przywołuje wydarzenia sprzed 120 lat i pokazuje, jak znacząco wpłynęły one na kształtowanie się tożsamości Woli. Poruszane podczas wystąpień kwestie okazują się zaskakująco aktualne, podobnie jak konteksty mechanizmów geopolityki, ekonomii czy zmian społecznych. W 1905 roku walczono o ośmiogodzinny dzień pracy i prawa pracownicze czy powszechne prawo wyborcze i prawa kobiet. Strajkowała młodzież, zradycyzował się ruch emancypacyjny kobiet. Historia rewolucji 1905 roku zostanie opowiedziana poprzez bogaty wybór obiektów ze zbiorów Muzeum Warszawy, m.in. sztandary z pochodów i strajków z hasłami: „Niech żyje rewolucja”, „Niech żyje 8 godzinny dzień roboczy”; liczne pocztówki i grafiki ukazujące zdarzenia z manifestacji i walk ulicznych; fotografie przedstawiające 250-tysięczny pochód patriotyczny na ulicach Warszawy czy fotograficzną kronikę fabryki Lilpop, Rau i Loewenstein – unikatową dokumentację industrializacji Warszawy na początku XX wieku. Otwarcie już 20 lutego w Muzeum Woli.

Dlaczego warto odwiedzić wystawę, która odnosi się do wydarzeń sprzed 120 lat? Rewolucja 1905 roku to jeden z ważnych elementów kształtowania się nowoczesnej polityczności oraz świadomości politycznej i społecznej, w szczególności klasy robotniczej. Katalizatorem rewolty był splot dalekowschodniej polityki imperialnej z lokalnym wymiarem oporu wobec władz rozbiorowych. Jak w przypadku każdej rewolucji wydarzenia w Warszawie miały dramatyczny i gwałtowny przebieg. Hasła rewolucji były progresywne i przyszłościowe: ośmiogodzinny dzień pracy, upowszechnianie niezależności edukacji (w tym nauczania w języku polskim), udzielenie praw wyborczych kobietom, możliwość zrzeszania się i zakładania związków zawodowych czy rozwój i dbałość o prawa pracownicze. Pomimo historycznego dystansu i zmarginalizowania wydarzeń z roku 1905 współcześnie ujawnia się aktualność tego, o co warszawskie i wolskie społeczeństwo walczyło na ulicach stolicy i co jawiło się jako nieosiągalna przyszłość. Społeczeństwo Warszawy i Woli przeszło znaczącą transformację: z bycia przedmiotem reform i zmian politycznych stawało się podmiotem i zyskiwało

sprawczość. Pojawiła się polityczna reprezentacja robotników, zarówno lewicowa, jak i narodowa, a postulaty i dążenia społeczeństwa wpisane zostały do programów nowych ugrupowań.

Wystawa 1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie ukazuje, jak gwałtownie kształtowała się nowoczesna polityczność i świadomość społeczna. Bez wątpienia odegrały one znaczącą rolę w procesie odzyskiwania przez Polskę niepodległości – mówi kurator wystawy Konrad Schiller. *Bliskie mi jest określenie, jakiego użył Tomasz Nałęcz w tytule swojej najnowszej książki o rewolucji 1905 roku, że była to: „próba generalna wskrzeszenia Polski”* – dodaje.

Podczas rewolucji dochodziło do masowych strajków i okupacji zakładów pracy; liczne manifestacje polityczne i robotnicze przeradzały się w walki uliczne ze stawianiem barykad oraz policyjnymi i wojskowymi pacyfikacjami. Na wystawie będzie można zobaczyć wyjątkowe fotografie ukazujące nie tylko Warszawę na początku XX wieku, ale przede wszystkim skalę pochodów, przechodzących Krakowskim Przedmieściem, Nowym Światem czy placem Trzech Krzyży.

Dochodziło również do zamachów bombowych, jak ten na ulicy Miodowej, którego fotografia będzie prezentowana na wystawie. Pomimo gwałtowności wydarzeń nie można tracić z pola widzenia istoty rewolucji 1905 roku, czyli żądań strajkujących robotników. Na wystawie zatem będzie można zobaczyć autentyczne sztandary z manifestacji robotniczych z hasłami rewolucyjnymi, szereg druków ulotnych, odezw i grafik, które były rozklejane i rozdawane w przestrzeni miasta.

Dwa wydarzenia z czasu rewolucji 1905 roku warto wyróżnić szczególnie: strajk młodzieży i studentów oraz tzw. pogrom alfonsów. Pokazane oryginalne odezwy i petycje studentów Politechniki Warszawskiej oraz młodzieży gimnazjalnej zawierają postulaty wprowadzenia do szkół języka polskiego, prawa kobiet do wyższego wykształcenia czy swobody zrzeszania się. Władze carskie ugięły się i wprowadziły znaczne ustępstwa. Na wystawie znalazły się także zdjęcia i grafiki dokumentujące strajki młodych.

Pogrom alfonsów był wydarzeniem o dramatycznym przebiegu. Atak na dzielnice żydowskie w Warszawie pod pozorem obrony moralności był jednym z większych antysemickich wydarzeń tamtego czasu. Pokazane zostaną fotografie i oryginalna publikacja w jidysz, odnoszące się do tego wydarzenia.

Osią wystawy jest rewolucja 1905 roku, lecz nie zrodziła się ona w próżni. Na wystawie podkreślony będzie szeroki kontekst ekonomiczny i polityczny. Stąd dużo uwagi poświęcone zostanie ukazaniu tego, dlaczego Warszawa i Wola stały się jednym z najważniejszych przemysłowych ośrodków Królestwa Polskiego i jednym z kluczowych dla carskiej Rosji.

Nie bez znaczenia jest również kontekst wojny rosyjsko-japońskiej z 1904 roku – mówi kurator wystawy Konrad Schiller. *Pomimo tego, że areną wojny był Daleki Wschód, to miała ona ogromne znaczenie dla Królestwa Polskiego. Upatrywano w niej szansę na osłabienie carskiej Rosji i możliwość zyskania szerokiej autonomii czy wręcz niepodległości.*

Wyjątkowym obiektem będzie album Stefana Stattlera, inżyniera, dyrektora technicznego fabryki Lilpop, Rau i Loewenstein, jednego z większych przedsiębiorstw w Królestwie Polskim. To fascynująca kronika warszawskiego i wolskiego przemysłu i jego przemian, a jednocześnie doskonały wgląd w epokę końca XIX i początku XX wieku.

Wystawie towarzyszyć będą pokazy filmowe, wykłady, oprowadzania gościnne i kuratorskie, lekcje szkolne. Na spacerach akustycznych zrekonstruowany zostanie pejzaż akustyczny Warszawy 1905 roku. Autorskie oprowadzania przygotowują specjaliści i specjalistki z zakresu historii politycznej, społecznej czy ekonomicznej. Wyświetlony zostanie m.in. film Agnieszki Holland *Gorączka* (1981). Seria wykładów pozwoli lepiej poznać globalną historię ekonomii, ludową historię Polski czy

postkolonialne spojrzenia na Imperium Rosyjskie, a także dowiedzieć się, jak rewolucja 1905 roku odbiła się w teatrze czy sztukach wizualnych.

Wystawa 1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie w Muzeum Woli potrwa od 20 lutego do 20 lipca 2025 roku. Wernisaż odbędzie się 19 lutego o godz. 18.00, wstęp wolny. Muzeum jest czynne we wtorki, środy i piątki od godziny 9.00 do 18.00, w czwartki od 11.00 do 20.00, w soboty i niedziele od 11.00 do 19.00. Bilety: 15 zł / 10 zł, w czwartki 1 zł.

Więcej o wystawie: <https://muzeumwoli.muzeumwarszawy.pl/1905-nowy-poczatek-rewolucja-na-woli-i-w-warszawie/>

Materiały dla mediów: <https://muzeumwarszawy.pl/dla-mediow/>

Kontakt dla mediów:

Nela Sobieszczańska

Muzeum Warszawy

+48 502 244 911

nela.sobieszczanska@muzeumwarszawy.pl

KOLOFON

kurator / curator

Konrad Schiller

produkcja / production

Marta Galewska

projekt architektoniczny i opracowanie graficzne / exhibition and graphic design

Studio Robot

program towarzyszący / accompanying program

Konrad Schiller, Magdalena Staroszczyk, Klaudia Jaraszek

program edukacyjny / educational program

Katarzyna Żukowska

wypożyczenia z instytucji / loans from institutions

Biblioteka Narodowa

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Lublinie

reprodukcje ze zbiorów / reproductions from collections

Muzeum Narodowe w Warszawie

Muzeum Warszawy

POLONA.PL

realizacja wystawy / implementation

Piotr Lipiński (koordynacja), Michał Bogumił, Ksenia Góreczna, Paweł Grochowalski, Krzysztof Hernik, Krzysztof Kwiatkowski, Artur Miniewicz, Katarzyna Radecka, Tomasz Raubo, Dariusz

Muzeum Warszawy

Rynek Starego Miasta 28-42, 00-272 Warszawa

tel. (+48) 22 635 16 25 / fax (+48) 22 831 94 91

www.muzeumwarszawy.pl / sekretariat@muzeumwarszawy.pl

Sałański, Leszek Sokołowski, Mariusz Stawski, Filip Wielechowski-Olszak, Adam Wrzosek

konserwacja / conservation

Piotr Kaczkień, Julia Kłosińska, Robert Kołodziejki, Katarzyna Lesiakowska-Tofil, Igor Nowak, Karolina Nowicka, Piotr Popławski

wypożyczenia zewnętrzne / external loans

Janusz Kurczak

wypożyczenia wewnętrzne / in-house loans

Aleksandra Lis, Dawid Łukasiak, Małgorzata Oliwińska, Dorota Parszewska, Joanna Rykiel, Zuzanna Sieroszevska-Rolewicz, Filip Żelewski

koordynacja digitalizacji / digitisation coordinator

Mikołaj Kalina

digitalizacja / digitisation

Adrian Czechowski, Eliza Kowalska-Małek, Michał Matyjaszewski, Anna Sulej

redakcja i korekta tekstów / text editing and proofreading

Katarzyna Głowińska (Lingventa)

tłumaczenie tekstów / text translation

Marcin Wawrzyńczak

projekt plakatu / poster design

Joanna Bębenek

komunikacja i marketing / communication and marketing

Małgorzata Czajkowska, Agata Fijałkowska, Agata Fronczyk, Wojciech Gadomski, Dagmara Jędrzejewska, Anna Ładna, Jowita Purzycka, Nela Sobieszkańska

Organizator:

Patroni medialni:

Muzeum Warszawy

Rynek Starego Miasta 28-42, 00-272 Warszawa

tel. (+48) 22 635 16 25 / fax (+48) 22 831 94 91

www.muzeumwarszawy.pl / sekretariat@muzeumwarszawy.pl